

Utbildningsdepartementet

U2020/03826/GV

Yttrande över utredningen om planering och dimensionering av Komvux och gymnasieskola, SOU 2020:33 , Dnr 370/2020

Betänkandet i korthet

Utredningen har bland annat fått i uppdrag att föreslå en regionalt baserad modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning. I uppdraget ingick även att se över ansvarsfördelningen mellan stat, kommuner och andra aktörer när det gäller planering och dimensionering. Syftet i denna del av uppdraget är att bland annat trygga den regionala och nationella kompetensförsörjningen, effektivisera resursutnyttjandet och förbättra tillgången till ett allsidigt brett utbud av utbildningar av hög kvalitet. I utredningens uppdrag har vidare ingått att föreslå en finansieringsmodell för gymnasieskolan som i högre grad tar hänsyn till skolors varierande förutsättningar att bedriva en likvärdig utbildning. Syftet i denna del är att bidra till ökad likvärdighet och minskad segregation.

Utredningen pekar på tre områden som behöver förändras:

- Hänsyn bör tas till elevernas intresse på både kort och lång sikt
- Bättre planering och dimensionering kräver insatser både nationellt och regionalt
- Mer likvärdiga villkor för kommunala och enskilda huvudmän

Synpunkter från Helsingborgs stad

Utredningen belyser ett angeläget och komplext område. Utredningens uppdrag och syfte att trygga kompetensförsörjningen, effektivisera resursutnyttjandet, förbättra utbudet av gymnasial utbildning samt öka likvärdighet och minska segregation i gymnasieskolan, är alla angelägna frågor som behöver lösas. Utredningen är välskriven och ger en utmärkt redovisning av problemområdena. Dessutom presenteras utredningens egen undersökning avseende gymnasieval och konsekvenser, denna utredning är mycket intressant och ett viktigt underlag för kommuner. Undersökningen kommer vara till hjälp i det fortsatta nationella och lokala kvalitetsarbetet för studie- och yrkesvägledning.

Det går dock inte att dra slutsatser om att förslagen ger de önskade effekter som utredningen vill nå. Det är svårt att ta ställning till förslagen i sin helhet eftersom en helt ny struktur ska utformas genom en ny regional myndighet. Det går inte heller att säkerställa att utredningens förslag i de delarna leder till avsedda resultat eftersom Skolverket idag inte har det uppdraget eller återfinns i förslagen lokal struktur. Den överbyggnad som utredningen föreslår riskerar att ge tröghet och bristande flexibilitet i utbildningssystemet.

Helsingborgs stad har ett antal synpunkter på de förslag som lämnas i del ett. Staden avstyrker förslagen i del två i princip i sin helhet.

Förslag gällande gymnasieutbildning

6.1 Utbud och dimensionering av gymnasial utbildning

En betydande förändring i språkbruk föreslås när utredningen menar att hänsyn ska tas till elevernas *efterfrågan* i innebörd *önskemål och framtida behov* och inte enbart som idag, där utgångspunkten primärt är att i möjligaste mån organisera utifrån elevers önskemål. Vidare ska hänsyn tas till *arbetsmarknadens behov*. Utredningen vill åstadkomma en förändring där elever i högre utsträckning går utbildningar som leder till arbete, etablerar sig tidigare på arbetsmarknaden eller övergår till högre studier efter ett högskoleförberedande program. Utredningen vill primärt komma åt detta genom att dimensionera bort det som i utredningens mening är att betrakta som "felval".

Helsingborgs stads uppfattning är att huvudmän generellt försöker ta ansvar genom dimensionering i den mån de har kännedom om arbetsmarknadens behov. Elevers sökmönster stämmer dock inte alltid med arbetsmarknadsläget. För att åstadkomma en förändring i elevers sökmönster behövs betydande insatser av information och studie- och yrkesvägledning tidigt i elevens utbildning i grundskolan tillsammans med fokus på framtida kompetensbehov.

Att i lag föra in att betydande hänsyn vid dimensionering ska tas till ungdomars efterfrågan och behov och arbetsmarknadens behov förändrar i grunden arbetet med studie- och yrkesvägledning inom grundskola och introduktionsprogram.

Stadens uppfattning är att det behövs ett tydligare uppdrag och lagstöd avseende studie- och yrkesvägledningen (hela skolans ansvar) till grundskola och till utbildningsanordnare inom introduktionsprogrammen. Skolverket föreslås sammanställa ett sådant underlag och det bör riktas även mot grundskolan.

Med *efterfrågan* menar utredningen ett välinformerat beslut om utbildningsval där eleven har god kunskap om utbildningens innehåll, vad utbildningen förbereder för och vad tidigare elever faktiskt gör efter den aktuella utbildningen. Utredningen resonerar vidare att elevers möjligheter att göra rationella val underlättas om information och vägledning i framtiden lägger ett större fokus vid vad utbildningar *leder till* och vilka möjligheter som faktiskt finns efter avslutad utbildning.

Det saknas i utredningen konkreta förslag för att stödja detta behov genom tidiga insatser inom grundskolan.

6.1.2 Kommuner ska samverka för ett ändamålsenligt utbud

I utredningen nämns regioner, län, geografiska pendlingsområden och redan idag befintliga samverkansområden för gymnasieutbildning som möjliga avgränsningar i olika sammanhang.

Det är oklart vad som avses med respektive område och i vilka fall de kan bli aktuella. Samverkansområde inom gymnasieutbildning och dess utbudsbehov är inte alltid likställt med områdets arbetsmarknadsbehov. Inom en region kan det också finnas avsevärda skillnader både gällande kompetensförsörjningsbehov och gymnasieutbildning. Vilken instans kommer ges tolkningsföreträde vid bildandet av ett område?

Det är positivt med krav på samverkansavtal mellan kommuner men kommunerna bör själva få definiera sina områden. Det tryggar förutsättningarna för elever att kunna planera inför sitt val av gymnasieutbildning samt för huvudmän att planera sitt erbjudande.

6.2 Enskilda huvudmäns roll stärks i den regionala infrastrukturen för utbildning

Staden ställer sig positiv till utredningens intention att få en enhetlighet avseende kommunala och fristående anordnare, och att enskildas utbud kan räknas in när kommunen ska säkerställa ett allsidigt urval.

6.3 Bedömning av behov av gymnasial utbildning

6.3.1 Skolverket ska få i uppdrag att kontinuerligt ta fram regionala planeringsunderlag för utbudet av utbildning.

Att utgå från regioner i traditionell mening blir trubbigt. När det gäller Skåne är regionen indelad i vissa tydligt geografiska områden i form av delregioner. Delregionerna skiljer sig åt både vad gäller upplägg och dimensionering/pendling gällande såväl gymnasieelevers behov och efterfråga som näringslivet. Utredningen identifierar också detta, vilket är välkommet för att möta de olika delregionernas behov. På sidan 521 står det "Ibland finns också relevanta skillnader inom länen där både utbildningspendlingen och arbetsmarknaden gör det rimligt att antingen göra en avgränsning i flera olika underlagsrapporter inom ett län, eller synliggöra dessa förhållanden inom en underlagsrapport. Till exempel bör man samverka med regionala och kommunala företrädare när Skolverket beslutar hur Västra Götalands län ska behandlas. Detta eftersom länet på grund av sin omfattning i många sammanhang analyseras delregionalt i fyra delar. Detta kan också vara en fråga för Stockholms län och Skåne län."

Det är viktigt att anpassa områdesindelning utifrån lokala förutsättningar och behov snarare än strikta regions- eller länsindelningar.

Utifrån utredningens förslag och förutsättningarna i västra Skåne är exempelvis delregionen Familjen Helsingborg¹ det naturliga området för planeringsunderlag för gymnasieutbildning och vidare ett primärt samverkansområde. Att bygga upp en sådan kompetens som kan matcha uppdraget kan ta tid. Utifrån det behöver tidplanen för genomförande ses över och eventuellt anpassas.

Utredningen föreslår att Skolverket ska inrätta regionala konferenser för att sprida information och för att huvudmännen ska kunna lämna skriftliga synpunkter på planeringsunderlagen. Staden ser positivt på detta men ansvaret bör hanteras inom ramen för samverkansområdet och till exempel av den gemensamma antagningsorganisationen. Kommunerna har ansvar för genomförande och produktion av utbildning och bör därigenom också vara ansvariga för planering och dimensioneringsarbetet. Staden önskar också att underlaget inte endast ska användas i dimensioneringsfrågan och informationsfrågan för gymnasiet utan att det ska användas och adresseras specifikt till personal och elever i grundskola och på introduktionsprogram.

6.3.2. Skolverket ska få i uppdrag att kontinuerligt ta fram regionala planeringsunderlag för utbudet av utbildning i gymnasiesärskolan.

Staden välkomnar utredningens förslag.

¹ Bjuv, Båstad, Helsingborg, Höganäs, Klippan, Landskrona, Perstorp, Svalöv, Åstorp, Ängelholm och Örskälljunga

6.3.3 Skolhuvudmännen ska rapportera sitt planerade utbud till Skolverket.

Det finns fördelar med förslaget men det får inte resultera i en icke dynamisk process i arbetet med att se till att varje ungdom får en utbildningsplats.

6.3.4 Huvudmännens information till ungdomar och vårdnadshavare om gymnasieutbildningarna ska förbättras.

Ett bra förslag som innebär att lägga ansvar på den mottagande huvudmannen i att vara tydlig i information om sina utbildningar kopplade till befintliga studievägar (program och inriktningar). Det är också positivt att lyfta fram de sökbara introduktionsprogrammen tidigt i ungdomars sökprocesser.

En återkommande svaghet i utredningen är dock att det inte finns någon koppling mot arbetet i grundskolan vad gäller information om gymnasieskolan och studie- och yrkesvägledning med koppling till det nya begrepp som utredningen lanserar, ungdomars *efterfrågan*. Utredningen ger inga skarpa förslag utan avser lösa frågan genom dimensioneringsstyrning.

Attitydpåverkan och förändring i synsätt är att föredra inte minst utifrån utredningens egen genomlysning som pekar på vikten av att få sitt förstahandsval tillgodosett. För att säkerställa likvärdighetsperspektivet är ansvar för kompetens att välja och kunskap om alternativen ett uppdrag för avlämnande enheter. Det uppdraget kan inte enbart läggas på mottagande anordnare.

6.3.5 Regionala branschråd för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska bidra med information om arbetsmarknadens kompetensbehov

Staden befarar att regionala branschråd kan bli svårstyrda och ineffektiva. De lokala och delregionala kompetensförsörjningsbehoven kan också komma i skymundan vid för stora regionala branschråd. Nämnden ser ett behov av branschråd som följer den delregionala dimensioneringsstrukturen, för både gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Branschrådet skall ha samma representation som det samverkansområdet inom vilken dimensioneringen av utbildning sker. För Helsingborgs stad är det naturliga funktionella arbetsmarknadsområdet Familjen Helsingborg.

6.4 En gemensam antagningsorganisation ska införas

6.4.1 Alla skolhuvudmän i gymnasieskolan ska ingå i en gemensam antagningsorganisation

Helsingborgs stad vill framhålla att antagning en central process inför gymnasieutbildning. Den ska dock inte ses som en egen process utan bygger på samarbete och goda relationer med både avlämnande och mottagande enheter. Uppdraget ska ses i perspektivet av att kunna förse varje enskild elev med en utbildningsplats. För att åstadkomma detta så behöver en modern gymnasieantagning inte bara utgöra en administrativ funktion utan vara en möjliggörare i att samordna unika elevers behov med skraddarsydda lösningar.

Utredningen för fram vikten av att gymnasieskolor ska tillhöra en antagningsorganisation inom minst ett primärt samverkansområde. Utredningens förslag bör enligt nämnden även innefatta avlämnande skolhuvudmän och skolenheter. Antagningsorganisationen bör arbeta på uppdrag av hemkommunerna inom området och sträva efter att erbjuda varje elev en plats och inte det motsatta, det vill säga varje plats en elev. Utifrån utredningens förslag läggs inget ansvar på avlämnande enheter att delta vilket är utgångspunkten för att kunna hantera områdets ansökningar, betyg och beslut- och yttrandehantering.

6.6 Reformens andra steg. – Ökat statligt inflytande.

I ett andra reformsteg föreslår utredningen åtgärder som handlar om att statens inflytande över utbudet behöver öka. För att öka statens inflytande över planering och dimensionering kommer det att krävas omfattande förberedelser och utvecklingsarbete av Skolverket. Utredningen gör gällande att en ökad statlig styrning kommer att bredda utbudet av utbildning för elever på introduktionsprogram samt reducera de negativa effekterna av konkurrensen om elever i gymnasieskolan.

Helsingborgs stad avstyrker förslagen i del två i sin helhet med utgångspunkt i tre argument:

1. Det går inte genom konsekvensanalysen att säkerställa att föreslagna åtgärder i steg två leder dit utredningen önskar.
2. Det går inte att bedöma förslaget om ökad statlig styrning när regionbegreppet i sin helhet är oklart.
3. Dimensionering är en dynamisk process. För att möta behoven hos framtidens elever och arbetsmarknadens utmaningar behöver processen vara flexibel för att tillgodose de aktuella behov som uppstår. Skolan har behov av att rusta för en framtid som är oförutsägbar. I utredningens förslag ska Skolverket, organiserad i odefinierad regional form, fatta beslut i ett tidsspänn som innebär inlåsningsår på 2-4 år. För en utbildningsanordnarens horisont kring möjlighet att anordna utbildning är det ett kortsiktigt fokus. Samtidigt är det i en föränderlig process alldeles för långsiktigt att ha färdiga platser mer än två år innan elevkullen påbörjar sin utbildning.

Under senare år har kommuner ställt om och mött upp för behov som har varit svåra att förutse två år i förväg. Sådana behov kan bero på förändringar i befolkningsstruktur och nya behov av utbildning genom inflödet av nyanlända men också oförutsedda förändringar i behörighet som leder till andra behov än planerat. Det kan också handla om konkurser eller andra beslut att omgående ställa om eller ställa in verksamhet där främst kommunerna behöver kunna hantera platsutökning och omfördelning. Dimensionering och antagning innebär att kunna ställa om med kort varsel och nyanserat möta nya behov. Detta gör kommunerna idag tillsammans med sina antagningsorganisationer och behöver kunna göra det framöver. Strukturen runt dimensionering behöver vara flexibel för att kunna möta nya behov som uppstår.

Frågetecken kan också ställas ur ett jämställdhetsperspektiv. Om dimensionering ska leda till färre platser inom högskoleförberedande program och konkurrensen blir högre kan det antas att det kommer innebära att fler flickor går på högskoleförberedande program eftersom deras meritvärde statistiskt är högre och därigenom kommer fler pojkar blir hänvisade till program med krav på lägre meritvärde.

Utredningen gör gällande att Sverige generellt har färre elever på sina skolor i jämförelse med andra länder. Detta vill utredningen motverka. Helsingborgs stad kan inte se varför det skulle vara ett problem med färre elever per skola.

Utredningen vill också möjliggöra att vid dimensionering dra ner antalet platser för utbildningar som inte lever upp till kraven. Leder i så fall färre elever till bättre kvalitet och senare möjlighet att utöka platser igen? Utredningens resonemang är inte helt tydligt i detta avseende.

6.7 Skolverket ska förbereda införandet och utarbeta förslag kring ramarnas konkreta utformning

Helsingborgs stad anser att det är svårt att överblicka om en myndighet, i detta fall föreslås Skolverket, kan ta fram tillräckligt träffsäkra underlag för att kunna hantera processen enligt utredningens förslag. Staden avstyrker därför förslaget med hänvisning till tidigare text under 6.6.

7 Förslag om finansiering och resursfördelning i gymnasieskolan

7.2.2 Interkommunal ersättning för elever som antagits på ett nationellt program eller programinriktat val ska baseras på budgeterade kostnader för det kommande kalenderåret.

Det är positivt att det tydliggörs att interkommunal ersättning och bidrag till enskilda huvudmän ska bestämmas på samma grunder. Däremot avstyrker staden förslaget att införa ett avstämningsbeslut efter det aktuella året. Detta skulle innebära en väsentligt ökad administration utan att tillföra en ökad tydlighet. Redan idag finns en skrivning att om ytterligare resurser ges till kommunens verksamhet under budgetåret ska motsvarande tillskott ges till verksamheterna med enskild huvudman. Det bör istället förtydligas att i det fall såväl nämnder som enheter tar med sig över- och underskott mellan åren finns inget skäl att kompensera andra kommuner eller enskilda verksamheter.

7.2.3 Ett kompensatoriskt schablonbelopp ska införas i gymnasieskolan

Det är positivt att utredningen förespråkar en tydlig kompensatorisk finansieringsmodell men ställer sig frågande till såväl om beloppet är tillräckligt högt som till den detaljeringsgrad som förslaget innebär. En förenkling genom att omfördelningen görs på programtypsnivå hade tydliggjort hanteringen och minskat administrationen.

Resursfördelningsprinciper ska vara enkla och förutsägbara. Att meddela meritvärdesgränser som utredningen föreslår samtidigt med riksprislistan är alltför sent. Samtliga anordnare måste ges möjlighet att beräkna såväl intäkter som kostnader innan budgetåret har börjat.

7.2.4 Huvudmän ska arbeta aktivt för en allsidig social elevsammansättning vid sina skolenheter.

Staden ser positivt på förslaget om att arbeta för en allsidig social elevsammansättning. Det bör dock vara upp till varje huvudman att, utifrån lokala förutsättningar och behov, avgöra hur den ska verka för en mer allsidig social elevsammansättning. Till detta ska läggas att många huvudmän är specialiserade och endast erbjuder utbildning inom ramen för högskoleförberedande eller yrkesprogram. Lokalmässigt kan det också vara en utmaning att möta frågan då till exempel olika program har olika behov av yta.

7.3 Studiebidrag till eget boende

Staden ser positivt på utredningens förslag att låta CSN ha det samlade ansvaret för stöd till inackordering. Det kommer innebära en enhetlig hållning och likvärdighet. Det är dock av största vikt att hemkommunen bereds möjlighet att få ta del av vilka elever som får stöd till inackordering och vice versa eftersom det i sådana fall inte samtidigt ska utgå ersättning för elevresor. Tidsramen för ansökan om inackordering måste också anpassas så att det inte finns utrymme att i efterhand ansöka om inackordering och samtidigt erhålla elevresor i form av till exempel ett busskort.

Förslag gällande kommunal vuxenutbildning

Kommunala samverkansavtal och frisök

Utredningens förslag till förändringar i steg ett innehåller två delar, samverkan med minst två andra kommuner och frisök till utbildningar inom dessa. Det tillämpas redan idag i Helsingborg där staden samordnar utbudet av yrkesutbildning med Familjen Helsingborg inom regionalt yrkesvux. Samarbetet omfattar olika strategiskt viktiga frågor för vuxenutbildningsområdet varav en är tillgång till vuxenutbildning. Det finns även "frisök" inom samverkansområdet. Frisök innebär att invånare inom Familjen Helsingborg fritt kan ta del av hela utbildningsutbudet inom området.

Helsingborgs stad är positiv till att fortsätta utveckla samverkan för Komvux delregionalt. Samarbetet ger goda möjligheter att skapa utbildning som både tillgodoser kompetensförsörjningsbehovet och passar individer inom det funktionella arbetsmarknadsområdet. Familjen Helsingborg är ett exempel på ett sådant område Utredningen lyfter Familjen Helsingborg som ett positivt exempel på samverkan i sammanhanget. Samverkan har utvecklats över tid då alla kommuner som ingår i samarbetet ser vinster och värde i samarbetet. Det har lett till en välutvecklad tillit, som i sin tur är en viktig förutsättning för välfungerande samverkan över tid.

Det finns flera utmaningar i ett utvidgat regionalt samarbete och staden delar därför inte utredningens ambitioner att utvidga det regionala samarbetet. Vår erfarenhet är att Skåne är en för stor region för att skapa fördjupad samverkan avseende gymnasieutbildning och vuxenutbildning. Erfarenheter som finns i Helsingborg avseende det regionala samarbetet inom ramen för ett försök med yrkes-SFI planering för hela Skåne, är att samarbetet blir tungrovt, trögriktigt och ineffektivt eftersom Skåne inte utgör ett funktionellt arbetsmarknadsområde. Deltagarna väljer inte utbildningar som innebär lång pendling, vilket blev tydligt i försöket med yrkes-SFI.

Ökade krav på delregional samverkan och statlig samordning riskerar att påverka kommunens möjlighet att snabbt möta de lokala behoven. Helsingborg är den största kommunen inom Familjen Helsingborg och de flesta elever som söker utbildning inom Familjen Helsingborg är bosatta i Helsingborg. Idag planerar vuxenutbildningen i Helsingborg "egenfinansierade" yrkesutbildningsplatser utöver regionalt yrkesvux som planeras inom ramen för familjen Helsingborg för att möta invånarnas utbildningsbehov inom vissa bristyrken och lokala kompetensförsörjningsbehov. Det innebär också att Helsingborg väljer att finansiera fler platser för att möta behovet, än vad som ryms inom statsbidraget. Utredningens förslag om utökad samverkan som ska innefatta hela utbudet och inte enbart det statsbidragsfinansierade utbudet skulle leda till att den kommunala friheten att anordna mer utbildning för att möta kommunens behov utanför samverkansavtalet försvinner. Utredningens förslag om samverkansområde behöver förtydligas avseende samverkansavtalets omfattning och innehåll.

I förslaget om frisök finns även en ambition att om alla behöriga sökande inte kan antas till utbildningen, ska företräde ges till den som har kort tidigare utbildning och en svag ställning på arbetsmarknaden. Denna skrivning är inte förenlig med den förändring av skollagen som föreslås träda ikraft 1/7 2021 (prop 2019/20:105). Enligt propositionen ska prioriteringsregeln inom Komvux ändras så att de med störst behov av utbildning prioriteras. Detta innebär att inte bara de med kort utbildning utan även exempelvis arbetslösa och vuxna i behov av yrkesväxling ska prioriteras vid urval till utbildningen enligt den föreslagna lagtexten. Riksdagen har också fattat beslut om att (enligt samma proposition) kommunens utbildningsplanering ska utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet.

Reformer i steg två

Som tidigare framförts, avstyrker Helsingborgs stad steg två i sin helhet med utgångspunkt i att det inte går att säkerställa att föreslagna åtgärder i steg två leder dit utredningen önskar samt att det inte går att ta hänsyn till förslaget när regionbegreppet i sin helhet är oklart. Nedan följer några förtydliganden av Helsingborgs stads synpunkter.

Idag tar vuxenutbildningen fram ett planeringsunderlag utifrån de prognoser som publiceras av Arbetsförmedlingen och RUA. Om Skolverket får denna roll så är det viktigt att definiera rollen i relation till de andra befintliga prognosinstanserna. Om Skolverket ska ta fram planeringsunderlag skulle det kunna innebära en lång planeringshorisont. Vuxenutbildningen har behov av att kunna vara snabbriktig och snabbt kunna svara på nya behov för att bidra till kompetensförsörjningen i samhället. Om Skolverkets roll innebär en ökad tröghet och minskad flexibilitet så kan den här typen av planeringsunderlag utgöra ett hinder snarare än ett stöd. Vårens lärdomar med Covid-19-pandemin är ett bra exempel på en situation då vuxenutbildningen snabbt behövde ställa om för att kunna möta de nya utmaningarna. Den ökade arbetslösheten krävde fler utbildningsplatser inom områdena mot bristyrken. Effekterna av pandemin har slagit olika mot olika branscher och effekterna ser olika ut i olika funktionell arbetsmarknadsområden. Med en ökad statlig styrning skulle sådant omställningsarbete kunna försvåras.

Förslaget om skolverkets ansvar för att ta fram planeringsunderlag kan leda till minskad flexibilitet om det inte finns möjlighet för kommunerna att under den period som planeringen avser, öka respektive minska antalet platser för att möta förändringar i kompetensförsörjningsbehov, elevunderlag och genomförandeförutsättningar.

Efter en avslutad utbildning rapporterar kommunen redan idag till Skolverket vilka elever som genomgått respektive utbildning men vuxenutbildningen rapporterar inte effekten av dessa utbildningar, det vill säga om eleven efter avslutad utbildning fått arbete eller gått vidare till fortsatta studier. För kommunen finns det utmaningar med den typen av redovisning dels då det kräver en organisering som bygger på att få kontakt med elever efter avslutad utbildning och dels på grund av att en så personalintensiv insats kommer öka de administrativa kostnaderna. Vuxenutbildningens utbildningar ges ofta på olika skolor och det kräver stor samordning och administration att få en sådan rapportering att fungera. Det är också oklart vilket syftet av den här typen av rapportering skulle fylla. Vuxenutbildningens utbud utgår ifrån att det är yrken med brist på arbetskraft. Syftet med rapporteringen behöver tydliggöras om implementering blir aktuellt.

Vidare föreslår utredningen att Skolverket ges i uppdrag att utveckla analysverktyg inför dialogen med huvudmännen. Detta är positivt då det finns behov av bättre verktyg för analysunderlag och gemensam datainsamling. Idag görs egna analyser av varje enskild kommun som inte är jämförbara och dessutom administrativt tunga.

Sammanhållen yrkesutbildning (kapitel 6.6.8 och 6.6.9 i utredningen)

Utredningen föreslår vidare att sammanhållen yrkesutbildning i Komvux ska definieras i skollagen. Med sammanhållen yrkesutbildning avses en kombination av nationella kurser i Komvux på gymnasial nivå som är relevant för ett yrkesområde. Utredningen ser behov av att nationellt definiera vilka kombinationer som skall användas istället för som idag att kommunen har en stor möjlighet att skapa olika lösningar utifrån individens förutsättningar och arbetsmarknadens behov.

Helsingborgs stad anser att det krävs flera förtydliganden för detta förslag. Det är otydligt om enbart nationella kurser och Skolverkets yrkespaket skall ingå i den sammanhållna yrkesutbildningen. Om det är tänkt så minskar möjligheten till lokala anpassningar och förslaget riskerar att förhindra och motverka det behov av kompetensförsörjning som finns lokalt. Sammanhållen yrkesutbildning i den formen som föreslås i utredningen riskerar också att ställa vissa individer ännu längre ifrån utbildning. Vuxenutbildningen måste också kunna utbilda individer som tidigare misslyckats i gymnasieskolan med kortare utbildningslösningar och inte bara bli en förlängning av gymnasieskolan.

Skyldighet att erbjuda alternativplats (kapitel 6.6.10 i utredningen)

Utredningen föreslår att om platserna på en yrkesutbildning i Komvux inte räcker till alla sökande ska hemkommunen erbjuda en så kallad alternativplats på en annan yrkesutbildning. En sådan förändring måste fullt ut finansieras av staten. Alternativplats är ett sätt att rättighetslagstifta yrkesutbildning inom ramen för kommunal vuxenutbildning vilket leder till ökade kostnader för kommunen. Vid en situation med snabbt ökande söktryck på vuxenutbildning riskerar alternativplats att inte kunna hanteras då antalet utbildningsplatser inte kan utökas för att ta hand om alla som söker. Det finns också en stor risk för elevavbrott när elever bereds plats på utbildning de inte sökt. Detta bidrar till ett ineffektivt utnyttjande av dyra platser.

Statsbidrag (kapitel 8.6.7 i utredningen)

För att kunna erbjuda vuxenutbildning med relevant innehåll måste utbudet även i framtiden kunna styras utifrån arbetsmarknadens behov. Vuxenutbildning är ett viktigt verktyg för staten att möta lågkonjunktur och för att uppnå de snabba förändringar som då krävs bör riktade statsbidrag fortsatt utgöra finansieringsformen. Generellt statsbidrag skulle kunna leda till att kommunen minskar utbudet av yrkesutbildning som en följd av att andra kommunala behov behöver prioriteras. Vid minskad finansiering kan utredningens ambition förlora sin innebörd.

Det finns också stora utmaningar med att den administrativa hanteringen kommer att öka om de riktade statsbidragen försvinner och ersätts av ett generellt. För kommunen kan detta innebära mer tidskrävande hantering av interkommunal ersättning då statsbidraget är generellt och betalas till respektive kommun utan öronmärkning.

Vuxenutbildningens utbud i relation till arbetsmarknadsutbildningar (kapitel 8.8.2 i utredningen)

Utbudet av utbildning består idag både av den kommunala vuxenutbildningen men även av arbetsmarknadsutbildningar som erbjuds via Arbetsförmedlingen. Utredningen konstaterar att det inte finns någon tydlig uppdelning mellan dessa två utbildningsformer, utan att de snarare kan vara väldigt lika varandra till innehåll. En utmaning är att eleverna har olika förutsättningar att finansiera sina studier beroende på om de väljer att läsa en utbildning som erbjuds på vuxenutbildningen eller en utbildning som erbjuds av Arbetsförmedlingen. Studerande inom vuxenutbildningen behöver finansiera sina studier med studiemedel medan de som läser en arbetsmarknadsutbildning kan finansiera studier med aktivitetsstöd. Det finns också stora skillnader mellan vuxenutbildning och arbetsmarknadsutbildning avseende längd och innehåll. Utredningen påpekar att ofta sker utbildningen inom vård- och omsorg inom vuxenutbildningen medan tekniska yrken erbjuds som arbetsmarknadsutbildning. Vuxenutbildning är längre och ger individen en utbildning på gymnasial nivå. Arbetsmarknadsutbildning ger en snabb väg till ett specifikt yrke när den lyckas som bäst men i många fall leder de korta arbetsmarknadsutbildningarna till fortsatt arbetslöshet på sikt. Det behöver ske en tydligare uppdelning och samordning av vilka utbildningar som kan bedrivas som korta arbetsmarknadsutbildningar och vilka utbildningar skall prioriteras inom ramen för vuxenutbildningen.

Helsingborg den 4 november 2020

Peter Danielsson
Ordförande